

Problematyka ważności i godziwości sakramentu pokuty sprawowanego w Bractwie Kapłańskim Świętego Piusa X (FSSPX) w latach 1970-2015

The issue of the Sacrament of Penance's validity and licity in the Society of Saint Pius X (SSPX) in 1970-2015

DAWID PIETRAS

Sąd Kościelny w Gorzowie Wlkp.

pietrasdawid@poczta.fm

<https://orcid.org/0000-0002-2545-1751>

Abstract: The analyzes concern the Society of Saint Pius X (SSPX) in the context of the validity and licity of their celebration of the Sacrament of Penance during the years 1970-2015. The study utilizes the dogmatic-legal method and consists of the analyzes of existing legal regulations. The status of the priests of the Society who administered the Sacrament of Penance without the required *ad validitatem* jurisdiction/faculty is detailed. In consequence, this sacrament was invalid. However, it has to be assumed that this sacrament may have been valid and legitimate in some cases, due to common error or positive and probable doubt, in which case the Church provides the necessary jurisdiction/faculty (CIC/17, can. 209; CIC/83, can. 144). It could also have been valid when the faithful requested this Sacrament for a just cause, as the suspension of these priests was not declared (CIC/17, can. 2261 §2, 2284; CIC/83, can. 1335 §2).

Keywords: Society of Saint Pius X; SSPX; validity and licity of penance; Ecclesia supplet; common error; positive and probable doubt

Abstrakt: Celem artykułu jest wyjaśnienie kwestii ważności i godziwości sakramentu pokuty celebrowanego przez kapłanów Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X (FSSPX) w latach 1970-2015. Zastosowano w nim metodę dogmatyczno-prawną, polegającą na analizie istniejących uregulowań prawnych. Ukazano status kapłanów, którzy szafowali sa-

kramentem pokuty bez wymaganej *ad validitatem* jurysdykcji/upoważnienia, w rezultacie czego sakrament ten był nieważny. Założyć jednak należy, że mógł być w niektórych przypadkach ważny i godziwy z powodu błędu powszechnego lub wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej, kiedy Kościół uzupełnia potrzebną jurysdykcję/upoważnienie (CIC/17, kan. 209; CIC/83, kan. 144). Mógł być ważny także, kiedy wierni ze słusznej przyczyny prosili o ten sakrament, gdyż suspensa tych kapłanów nie została zadeklarowana (CIC/17, kan. 2261 § 2, 2284; CIC/83, kan. 1335 § 2).

Słowa kluczowe: Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X; FSSPX; ważność i godziwość spowiedzi; *Ecclesia supplet*; błąd powszechny; wątpliwość pozytywna i prawdopodobna

Wprowadzenie

Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X (*Fraternitas Sacerdotalis Sancti Pii X* – FSSPX) jest wspólnotą, która powstała w 1970 roku z inicjatywy abpa Marcela Lefebvre’a i do dziś nie osiągnęła uregulowanego statusu kanonicznego. Wierni przywiązani do „wcześniejszych form” liturgii stykają się z nią w ramach jej duszpasterskiej działalności. Korzystając z posługi kapłanów tego Bractwa, którzy celebrowali liturgię z ksiąg z 1962 roku, wierni przystępują także do sakramentu pokuty. Kapłani tej wspólnoty trwają jednak w nieregularności kanonicznej, a jak wymaga prawodawca kodeksowy – do spowiadania prócz władzy święceń potrzebne jest także upoważnienie. Rodzą się więc wątpliwości co do ważności i godziwości tego sakramentu celebrowanego od momentu zawieszenia Bractwa w 1975 roku, gdyż od tego czasu kapłani FSSPX nie mieli jurysdykcji/upoważnienia, by służyć sakramentem pokuty.

W niniejszym artykule przybliżono tę problematykę, ujmując okres działalności FSSPX do 8 grudnia 2015 roku, kiedy to kapłani Bractwa otrzymali upoważnienie do ważnego i godziwego celebrowania tego sakramentu. Dokonało się to decyzją samego biskupa rzymskiego z okazji Nadzwyczajnego Jubileuszu Roku Miłosierdzia (Franciscus 2015; 2016b, 12). Na początku tego opracowania należało dookreślić pozycję prawną tej wspólnoty oraz status kanoniczny prezbiterów i biskupów, a więc tych, którzy mogą szafować sakramentem spowiedzi. Będzie to istotne dla okresu działalności FSSPX do 2015 roku. Następnie poddano analizie kwestię ważności i godziwości tego sakramentu, uwzględniając różne sytuacje, jakie przewiduje prawodawca kodeksowy.

Należy także podkreślić, że artykuł jest odpowiedzią na duchowe potrzeby wiernych korzystających z sakramentalnej posługi tej wspólnoty. W następnym opracowaniu podjęta zostanie problematyka ważności i godziwości spowiedzi po 8 grudnia 2015 roku, a więc po uzyskaniu upoważnienia.

I. Status prawny wspólnoty i kapłanów Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X oraz potrzeba uzyskania jurysdykcji/ /upoważnienia do spowiadania

Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X zostało erygowane 1 listopada 1970 roku przez biskupa Lozanny, Genewy i Fryburga w Szwajcarii na sześć lat *ad experimentum* jako *pia unio*. Jednak z powodu konfliktu ze Stolicą Apostolską, w jaki popadła wspólnota oraz abp Lefebvre, została ona zawieszona 6 maja 1975 roku (Charrière 1970; Mamie 1975; Sacrée Congrégation pour les Instituts Religieux et Séculiers 1975; por. CIC/17, 699 § 1, 707 § 1; Glendinning 2014, 333-345; Lessard-Thibodeau 2018, 1.1-1.2, 3.1.1; Pietras 2021, 415-421). Wypowiedzi papieskie i treści dokumentów Stolicy Apostolskiej, a szczególnie Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, dookreślają, że FSSPX jest wspólnotą nieregularną kanonicznie o charakterze schizmatycznym (*tutto il movimento lefebviriano è da ritenersi scismatico*) bez deklaracji schizmy. Pozycja prawna wspólnoty nie uległa zmianie po zniesieniu ekskomunik z biskupów FSSPX w 2009 roku, co zaznaczył Sekretariat Stanu w Nocie z 4 lutego 2009 roku (Joannes Paulus II 1988b, 5 c¹; Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis 1996, 3²; Segreteria di Stato 2009, 1³; por. CIC/83⁴, 1364 § 1, 1387; Franciscus 2021; Reyes Vizcaíno 2015, 75⁵; Pietras 2021, 421-456; 2022b, 97-98).

W rezultacie tego w wywiadzie z 9 maja 2016 roku papież Franciszek przyznał, że podejmuje dialog z FSSPX, a jej członków określił mianem katolików będących w drodze do pełnej jedności (Franciscus 2016a⁶; por. Les-

¹ „Omnes scire debent formalem schismati adhaesione gravem esse in Deum iniuriam atque excommunicationem prae se ferre lege Ecclesiae rite statutam”.

² „Finché non vi siano cambiamenti che conducano al ristabilimento di questa necessaria *communio*, tutto il movimento lefebviriano è da ritenersi scismatico, esistendo al riguardo una formale dichiarazione della Suprema Autorità”. Była to Nota z 24 sierpnia 1996 (Prot. N. 5233/96).

³ „Lo scioglimento dalla scomunica ha liberato i quattro Vescovi da una pena canonica gravissima, ma non ha cambiato la situazione giuridica della Fraternità San Pio X, che, al momento attuale, non gode di alcun riconoscimento canonico nella Chiesa Cattolica. Anche i quattro Vescovi, benché sciolti dalla scomunica, non hanno una funzione canonica nella Chiesa e non esercitano lecitamente un ministero in essa”.

⁴ W cytacji zostały uwzględnione kanony księgi VI *Kodeksu prawa kanonicznego* zmienione przez papieża Franciszka konstytucją apostolską *Pascite gregem Dei* z 21 maja 2021 roku. Zob. Liber VI. De sanctionibus poenalibus in Ecclesia. *Communicationes*, 53, 17-65.

⁵ „Por todo ello, en el momento presente, además de la distancia en lo doctrinal con la Santa Sede, la Fraternidad Sacerdotal de San Pío X constituye un caso de desobediencia en asuntos disciplinares objetivamente grave. Los sacerdotes tienen prohibido el ejercicio del sacerdocio y los Obispos no pueden ordenar sacerdotes, sin que obedezcan a esas disposiciones. En consecuencia, actualmente se puede considerar que la FSSPX es un cisma no declarado formalmente”.

⁶ „À Buenos Aires, j'ai toujours parlé avec eux. Ils me saluaient, me demandaient une bénédiction à genoux. Ils se disent catholiques. Ils aiment l'Église. Mgr Fellay est un homme avec qui on

sard-Thibodeau 2018, 2.1, 3.2). Wypowiedzi hierarchów wskazują także, że Bractwo traktowane jest jako część Kościoła katolickiego. Kardynał Edward Cassidy, prefekt Papieskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan 3 maja 1994 roku w swojej odpowiedzi (Prot. N. 2336/94/1) potwierdził, że Katalog Ekumeniczny nie obejmuje tej wspólnoty. Sytuacja członków Bractwa bowiem jest wewnętrzną sprawą Kościoła katolickiego. Bractwo nie jest innym Kościołem lub wspólnotą kościelną w znaczeniu ekumenicznym. Dlatego z FSSPX nie ma dialogu ekumenicznego, gdyż jest to struktura wewnątrzkościelna, a ściśle – Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego (Pontifical Council for Promoting Christian Unity 1994⁷).

Duchowni FSSPX jako wspólnoty zawieszanej w 1975 roku trwają w nie-regularności kanonicznej. Na mocy bowiem norm *Kodeksu prawa kanonicznego* z 1917 roku za przyjęcie święceń od szafarza będącego w ekskomunice bądź suspensie zaciągano suspensę *a divinis* od przyjętego stopnia święceń zarezerwowaną Stolicy Apostolskiej. Prawodawca kodeksowy stanowił także, że jeśli ktoś by w dobrej wierze otrzymał święcenia, nie wolno mu wykonywać tego stopnia święceń, dopóki nie otrzyma dyspensy (CIC/17, 2372; Szmyd 1929, 149-150⁸). Natomiast za przyjęcie święceń bez dymisoriów od własnego ordynariusza zaciągano się suspensę od stopnia przyjętych święceń (CIC/17, 2374; CIC/83, 1015-1023, 1052, 1383; Szmyd 1929, 153-154⁹). Dlatego Papieska Komisja *Ecclesia Dei* w odpowiedzi z 27 października 1998 roku (Prot. N. 343/98; Pontificia Commissio *Ecclesia Dei* 1998, b¹⁰) i 28 września 1999

---

peut dialoguer. Ce n'est pas le cas d'autres éléments un peu étranges, comme Mgr Williamson, ou d'autres qui se sont radicalisés. Je pense, comme je l'avais formulé en Argentine, que ce sont des catholiques en chemin vers la pleine communion. Durant cette Année de la miséricorde, il m'a semblé que je devais autoriser leurs confesseurs à pardonner le péché d'avortement. Ils m'ont remercié de ce geste. Avant, Benoît XVI, qu'ils respectent beaucoup, avait libéralisé la messe selon le rite tridentin. On dialogue bien, on fait un bon travail”.

⁷ „I would point out at once that the Directory on Ecumenism is not concerned with the Society of St. Pius X. The situation of the members of this Society is an internal matter of the Catholic Church. The Society is not another Church or Ecclesial Community in the meaning used in the Directory. Of course the Mass and Sacraments administered by the priests of the Society are valid. The Bishops are validly, but not lawfully, consecrated”.

⁸ „Ta suspensa jest cenzurą *a divinis* zastrzeżoną Stolicy św. simpliciter. Ściągają ją na siebie ci, którzy *ośmielają się*: zatem wszelka okoliczność, zmniejszająca poczytalność, od niej zwalnia. [...] Kto w dobrej wierze przyjął jakie święcenia od którego z wymienionych, temu nie wolno tej władzy używać, dopóki nie otrzyma dyspensy. Rozporządzenie to odnosi się tylko do stopnia święceń tak otrzymanego i nie jest cenzurą ani karą odwetową, lecz jedynie zakazem. Dyspensy udzielić może własny ordynariusz”.

⁹ „Kto w złej wierze tj. zupełnie świadomie, wiedząc, że mu nie wolno do święceń przystępować, jednak je przyjmuje. [...] Przystępuje do święceń *bez dymisoriów* swego ordynariusza lub *na podstawie sfalszowanych*. Przez święcenia rozumieć należy tak święcenia wyższe jak niższe”.

¹⁰ „While the priests of the Society of St. Pius X are validly ordained, they are also suspended *a divinis*, that is they are forbidden by the Church from celebrating the Mass and the sacraments

roku (Prot. N. 539/99; Pontificia Commissio *Ecclesia Dei* 1999, 1¹¹) na stawiane *dubia* określała, że kapłani FSSPX są ważnie wyświęceni, ale trwają w suspensie poprzez nielegalne przyjęcie święceń i w rezultacie brak im inkardynacji (por. CIC/17, 111, 2279 § 1 nr 2; CIC/83, 265, 1383; Stawniak 2013; Reyes Vizcaíno 2015, 73¹²; por. Pietras 2022a, 81-85; 2022b, 98-99). W statutach oraz opracowaniach Bractwa pojawia się jednak informacja, że na początku dokonywano inkardynacji do diecezji Siguenza (Hiszpania) i Saint-Denis de la Reunion (Francja; Fraternité Sacerdotale Saint-Pie X 1970, IV, 2¹³; Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X 2023¹⁴). Utrzymuje się także tezę, że FSSPX otrzymało możliwość dokonywania inkardynacji do swojej struktury, z czego wspólnota korzysta do dziś (Lefebvre 1986¹⁵).

Ponadto analizy statusu kanonicznego kapłanów Bractwa prowadzą do wniosku, że suspensa duchownych zaciągnięta *latae sententiae* nie została zadeklarowana. Listy Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* bowiem mają charakter

---

because of their illicit (or illegal) ordination to the diaconate and the priesthood without proper incardination (cf. canon 265)".

¹¹ „The priests of the Society of St. Pius X are validly ordained, but suspended, that is prohibited from exercising their priestly functions because they are not properly incardinated in a diocese or religious institute in full communion with the Holy See (cf. canon 265) and also because those ordained after the schismatic episcopal ordinations were ordained by an excommunicated bishop”.

¹² „La Fraternidad Sacerdotal de San Pío X no es una entidad con capacidad de incardinar: el can. 265 otorga esa posibilidad a la Iglesia particular, a la Prelatura personal y a los Institutos de vida consagrada y Sociedades de vida apostólica que gocen de esta facultad. Por lo tanto, los sacerdotes de la FSSPX reciben válidamente la ordenación, pero no están incardinados en ninguna institución. Por ello, son clérigos acéfalos, lo que en la tradición canónica se conoce como clérigos vagos (cf. can. 265 *in fine*). Al ser clérigos acéfalos tienen prohibido el ejercicio del sacerdocio. [...] Por lo tanto, los sacerdotes de la Fraternidad Sacerdotal de San Pío X están suspendidos a divinis por dos motivos, por ser acéfalos y por haber recibido la ordenación sacerdotal de un Obispo que no es su Ordinario”.

¹³ W statutach postanowiono, by wyświęceni w FSSPX byli inkardynowani według kan. 111 § 1 CIC/17 z perspektywą uzyskania możliwości inkardynacyjnych przez Bractwo.

¹⁴ „Z zachowaniem wszelkich przepisów kanonicznych nowo wyświęceni księża byli inkardynowani do diecezji Siguenza (Hiszpania) i St. Denis de la Reunion. Już w roku 1971 arcybiskup Lefebvre otrzymał zapewnienie od kardynała Wrighta, że w krótkim czasie Bractwo Świętego Piusa X otrzyma przywilej przypisania do stowarzyszenia. Istotnie, przy trzech okazjach przed ‘zakazem działalności’ kapłani otrzymywali od Świętej Kongregacji ds. Duchowieństwa pozwolenie na adskrypcję bezpośrednio do Bractwa. W opinii znanych kanonistów, takich jak ks. Emanuel de Graviers i Don Salvatore di Palma, jest to wystarczające dla uznania istniejącego przywileju przypisania do Bractwa”.

¹⁵ „Par la tonsure que vous allez recevoir, mes chers amis, vous êtes à la fois incardinés – c’est-à-dire inscrits, attachés – à une famille, à l’intérieur de l’Église. [...] La Fraternité Sacerdotale Saint-Pie X qui a été reconnue par l’Église, publiquement, par des lettres patentes de la Congrégation du clergé, peut incardiner dans son sein des clercs qui désirent devenir prêtre. Et par conséquent, vous devenez membres d’une famille reconnue par l’Église. Sans doute, les circonstances que vit l’Église et l’invasion dans l’Église des modernistes, ont voulu que nous soyons persécutés et qu’apparemment on nous enlève ce titre de reconnaissance qui nous avait été donné par Rome”.

prywatnej korespondencji lub autorem dokumentów na temat suspensy księży z FSSPX jest Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, która nie ma kompetencji deklaracji kary kościelnej. Ta bowiem należy do ordynariusza lub Stolicy Apostolskiej (CIC/17, 2223 § 4; CIC/83, 1341, 1405 § 1 nr 3; Joannes Paulus II 1988a, 93-98, 105-111, 154-158). Będzie to kwestia istotna w dalszych badaniach podjętej problematyki. W odpowiedzi Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* pojawia się również informacja, że kapłani FSSPX mogą zaciągać ekskomunikę *latae sententiae*, jeśli będąc w strukturze Bractwa, przyłączyli się do schizmy, czyli przyjęli schizmatyczną mentalność (Pontificia Commissio *Ecclesia Dei* 1999, 1¹⁶; CIC/17, 2314 § 1 nr 1; CIC/83, 1364 § 1; por. Pietras 2021, 459-460). Mogą więc trwać w nieprawidłowości do wykonywania święceń zaciągniętej przez publiczny akt schizmy (CIC/83, 1041 nr 2, 1044 § 1 nr 2, 1364 § 1; por. Płatek 2001, 418-426; Pietras 2021, 457). Dodać jeszcze należy, że kapłani Bractwa mogli zaciągnąć suspensę poprzez sprawowanie sakramentu pokuty bez posiadania jurysdykcji/upoważnienia do spowiadania, o czym szerzej w dalszej części opracowania (CIC/17, 2366; CIC/83, 1379 § 1 nr 2)¹⁷.

Warto także zaznaczyć, iż w 2016 roku podawano informację, że Stolica Apostolska toleruje święcenia udzielane w Bractwie, nie wymagając zezwolenia miejscowego ordynariusza, lecz jedynie poinformowania go o tym fakcie. Wspomnieli o tym bp Bernard Fellay oraz bp Alfons de Galarreta – biskupi Bractwa, powołując się na list Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* do FSSPX. Oświadczenie wydał także bp Rudolf Voderholzer – ordynariusz diecezji Ratzfzony, akceptując święcenia przewidziane na 2 lipca 2016 roku. Powołał się przy tym na wspomnianą komisję, według której święcenia te nie spotykają się z kościelnymi karami, choć nie są zgodne z prawem kanonicznym (Fellay 2017, 9¹⁸; De Galarreta 2016¹⁹; Voderholzer 2016²⁰; por. Pietras 2021, 448-

¹⁶ „They are also excommunicated if they adhere to the schism (cf. *Ecclesia Dei*, 5, c). While up to now the Holy See has not defined what this adherence consists in, one could point to a wholesale condemnation of the Church since the Second Vatican Council and a refusal to be in communion with it (cf. canon 751 on the definition of schism). Further, it is likely that these priests, after eleven years in a society whose head is now an excommunicated bishop, effectively adhere to the schism”.

¹⁷ Kwestia ta będzie wyjaśniona w punkcie 2.2 niniejszego opracowania.

¹⁸ „L’année dernière, j’ai reçu une lettre de Rome disant: ‚Vous pouvez ordonner librement vos prêtres sans la permission de l’Ordinaire du lieu’. Donc, si je peux ordonner librement, cela signifie que l’ordination est reconnue par l’Eglise, non seulement comme valide mais aussi dans l’ordre”.

¹⁹ „J’ai avec moi la lettre – qui m’a été donnée par Son Excellence Monseigneur Fellay – , où la Congrégation de la Doctrine de la Foi nous dit que nous pouvons procéder aux ordinations sans demander la permission des Ordinaires du lieu; qu’il suffit de leur donner les noms des ordonnés, chose que nous ferons bien sûr, opportunément”.

²⁰ „Die für den 2. Juli 2016 angekündigten Priesterweihen in Zaitzkofen sind, wie der Sekretär der Päpstlichen Kommission *Ecclesia Dei*, Erzbischof Pozzo, erklärt, zum gegenwärtigen Zeitpunkt unbedenklich. Daraus folgen nicht ihre kirchenrechtliche Erlaubtheit und auch nicht die implizite

-449; 2022b, 106). Decyzja Papieskiej Komisji *Ecclesia Dei* skutkowałaby brakiem zaciągnięcia suspensy *latae sententiae* za przyjęcie święceń bez dymisiorów. Uniknięcie kary nie jest jednak jednoznaczne z otrzymaniem jurysdykcji/upoważnienia do spowiadania, która musi być wyraźnie udzielona. Trudno jednak o konkretne analizy, gdyż nie opublikowano nigdzie omawianego dokumentu Stolicy Apostolskiej i nie podano bliższych informacji.

Kościół naucza, że szafarzem sakramentu pokuty – ważnego dla życia duchowego wiernych (por. Świerzawski 2015; Płatek 2001; Pastuszko 1995b) – jest jedynie kapłan, a więc prezbiter lub biskup. Wynika to z władzy zawartej w sakramencie święceń, koniecznej do udzielania absolucji (CIC/17, 871; CIC/83, 965). Prócz władzy święceń do ważności sakramentu spowiedzi według wymogów *Kodeksu prawa kanonicznego* z 1917 roku potrzebna była jurysdykcja (*iurisdictio*). Obecnie prawodawca kodeksowy wymaga upoważnienia (*facultas*; CIC/17, 872; CIC/83, 966; por. Pastuszko 1994; 2004, 185-197; Walker 2005; Sánchez-Girón 1999). Jest to – jak twierdzi Piotr Hemperek – upoważnienie, które jest koniecznym warunkiem wykonywania władzy rozgrzeszania zawartej w sakramencie kapłaństwa (Hemperek 1980, 37, 41²¹).

2. Kwestia ważności i godziwości sakramentu pokuty w Bractwie Kapłańskim Świętego Piusa X w latach 1975-2015

2.1. Ogólne zasady

Jurysdykcję/upoważnienie do spowiadania w całym Kościele ma biskup rzymski i kardynałowie. Podobnie i biskupi poprzez *motu proprio Pastorale munus* Pawła VI z 30 listopada 1963 roku otrzymali jurysdykcję/upoważnienie do spowiadania w całym świecie, chyba że wyraźnie sprzeciwił się temu ordynariusz miejsca. Od momentu, kiedy wiadomość o zakazie wydanym przez ordynariusza miejscowego dotrze do biskupa, nie może on ważnie spowiadać w danym Kościele partykularnym. Biskupi FSSPX spowiadali więc ważnie, mając upoważnienie do spowiadania w całym Kościele, chyba że w danym

---

Anerkennung der Erlaubtheit der Weihe des weihenden Bischofs der Bruderschaft. Die Priesterweihen werden lediglich toleriert und straffrei hingenommen. Dies ist Ausdruck eines frei gewährten Entgegenkommens des Heiligen Stuhles im Hinblick auf eine erhoffte Annäherung der Priesterbruderschaft nach einer Zeit intensiver Besinnung und Prüfung”.

²¹ „Rozgrzeszenie bowiem nie jest aktem władzy rządzenia, czyli jurysdykcji, lecz aktem władzy odnoszącej się do sumienia, która różni się zasadniczo od jurysdykcji. Aby to wyraźnie uwiarygodnić, słowo ‘jurysdykcja’, używane dotychczas w odniesieniu do sakramentu pokuty, zostało zastąpione terminem *facultas*. [...] Sformułowanie użyte w schemacie nasuwa wszakże wniosek, że upoważnienie jest tylko koniecznym warunkiem do wykonywania władzy rozgrzeszenia”.

Kościole partykularnym otrzymali wyraźny zakaz sprawowania sakramentu pokuty (Paulus VI 1963, II 2; CIC/83, 967 § 1; por. CIC/17, 873 § 1; Sołty-szewski 1965, 181). Sytuacja zmieniła się po 1 lipca 1988 roku, kiedy papież Jan Paweł II zadeklarował zaciągnięcie ekskomuniki przez biskupów FSSPX poprzez fakt święceń biskupich bez mandatu Stolicy Apostolskiej. Jako eksko-munikowani pozbawieni zostali upoważnienia do spowiadania (CIC/83, 1331 § 1 nr 1, 1364 § 1, 1387; por. CIC/17, 873 § 3, 2264; Glendinning 2014, 345-352; Lessard-Thibodeau 2018, 1.4, 3.1.3; Pietras 2021, 428-444). Jednakże 21 stycznia 2009 roku – decyzją papieża Benedykta XVI – listem Kongrega-cji ds. Biskupów (Prot. N. 126/2009) zdjęto tę ekskomunikę (Congregatio pro Episcopis 2009²²; por. Aznar Gil 2009; Glendinning 2014, 354-356; Pietras 2021, 444-447).

Ponadto prezbiterzy FSSPX, nie będąc ordynariuszami miejsca, probosz-czami czy kanonikami penitencjarzami, nie mieli z urzędu upoważnienia do spowiadania (CIC/17, 873; CIC/83, 968). Także jako kapłani wspólnoty ery-gowanej na prawie diecezjalnym jako *pia unio* (Charrière 1970, 1²³; Mamie 1975²⁴) (odpowiednik stowarzyszenia wiernych według aktualnego *Kodeksu prawa kanonicznego* – CIC/17, 707-708; por. CIC/83, 298, 302), zawieszanej kanonicznie w 1975 roku, nie mieli takiej jurysdykcji, a przełożeni tej wspól-noty nie mogli jej nadać dla spowiadania własnych podwładnych. Musiałby to więc uczynić ordynariusz miejsca, udzielając jurysdykcji/upoważnienia na te-renie swojego Kościoła partykularnego. Żaden jednak ordynariusz miejscowy nie udzieli jurysdykcji kapłanom trwającym w nieregularności kanonicznej. Dlatego prawodawca kodeksowy zobowiązuje go do wcześniejszej konsultacji z własnym ordynariuszem kapłana. Ponadto stawia warunki, by przed udziele-niem upoważnienia stwierdzić odpowiedniość duchownego (CIC/17, 873 § 1, 874; CIC/83, 970, 971; por. Kaiser 1985, 180-182; Primetshofer 2000, 377-386; Caridi 2013²⁵).

²² „In base alle facultà espressamente concessemi dal Santo Padre Benedetto XVI, in virt virtù del presente Decreto, rimetto ai Vescovi Bernard Fellay, Bernard Tissier de Mallerais, Richard Williamson e Alfonso de Galarreta la censura di scomunica *latae sententiae* dichiarata da questa Congregazione il 1 luglio 1988, mentre dichiaro privo di effetti giuridici, a partire dall’odierna data, il Decreto a quel tempo emanato”.

²³ „Est érigée dans notre diocèse au titre de ‘Pia Unio’ la Fraternité Sacerdotale Internationale Saint Pie X”.

²⁴ „Mgr François Charrière, mon prédécesseur, avait signé, le 1 novembre 1970, le décret d’écree-tion de la Fraternité sacerdotale internationale Saint-Pie-X, au titre de ‘Pia Unio’”.

²⁵ „SSPX priests don’t have this faculty, because they don’t have any competent ecclesiastical authority who can give it to them. The diocesan bishop, in whose territory SSPX priests may reside, is responsible for the spiritual well-being of the Catholic faithful entrusted to his care (cf cc. 387, 392.2) – the SSPX is not”.

Zauważyć należy, że w sytuacji zagrożenia życia (*in periculo mortis*) prezbiterzy i biskupi Bractwa zawsze ważnie i godziwie szafowali sakramentem spowiedzi świętej. Zakaz (także zadeklarowany) bowiem zostawał w tych okolicznościach zawieszony (CIC/17, 882, 892 § 2, 2261 § 3; CIC/83, 976, 986 § 2, 1335 § 2; por. Pastuszko 1995a, 28-49; Karłowski 1957, 108). Dlatego w tym miejscu warto podkreślić, iż prawodawca aktualnego *Kodeksu prawa kanonicznego* stanowi, że w nagłej konieczności każdy spowiednik jest obowiązany do spowiadania wiernych, a w niebezpieczeństwie śmierci każdy kapłan (CIC/83, 986 § 2). Ponadto w świetle norm kodeksowych (wcześniejszych i obecnych), jeśli cenzura wiążąca mocą samego prawa nie została zadeklarowana, zakaz ulegał zawieszeniu, ilekroć wierny prosił o sakrament z jakiegokolwiek słusznej przyczyny (CIC/17, 2261 § 2²⁶; CIC/17, 2284²⁷; CIC/83, 1335²⁸; Arias 2011, 1005²⁹; Mosconi 1999, 185-187³⁰; Daly 2018, 56). W opinii Juana Ariasa wystarczającą słuszną przyczyną jest pozostawanie wiernego w dobrej wierze, czego szafarz nie musi dochodzić (por. Arias 2011, 1005). Nie można było jednak korzystać z sakramentu pokuty u kapłana (poza sytuacją *in periculo mortis*), który zaciągnął karę suspensy *latae sententiae* (nawet jeśli nie była ona zadeklarowana) za usiłowanie zawarcia małżeństwa, co 19 maja 1997 roku dookreśliła Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych (CIC/83, 1335 § 2, 1394 § 1; Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis 1997³¹; por. Arias 2011, 1005-1006; Mosconi 1999, 186). Ana-

²⁶ „Fideles, salvo praescripto § 3, possunt ex qualibet iusta causa ab excommunicato Sacramenta et Sacramentalia petere, maxime si alii ministri desint, et tunc excommunicatus requisitus potest eadem ministrare neque ulla tenetur obligatione causam a requirente percontandi”.

²⁷ „Si incurta fuerit censura suspensionis quae vetat administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, servetur praescriptum can. 2261; si censura suspensionis quae prohibet actum iurisdictionis in foro seu interno seu externo, actus est invalidus, ex. gr., absolutio sacramentalis, si lata sit sententia condemnatoria vel declaratoria, aut Superior expresse declaret se ipsam iurisdictionis potestatem revocare; secus est illicitus tantum, nisi a fidelibus petitus fuerit ad normam mem. can. 2261, § 2”.

²⁸ „Quod si censura latae sententiae non sit declarata, vetitum praeterea suspenditur, quoties fidelis petit sacramentum vel sacramentale vel actum regiminis; id autem petere ex qualibet iusta causa licet”.

²⁹ „Fundamentalną zasadą leżącą u podstaw tej normy jest zasada *salus animarum est suprema lex*, co w przełożeniu na konkretny stosunek prawny oznacza dla wiernego prawo do otrzymania sakramentów lub innych posług dla dobra duszy, szafarzom zaś wyznacza obowiązek ich udzielania. Dlatego przedmiotem ochrony tego kanonu są prawa wiernych. Jeżeli cenzura *latae sententiae* nie została zadeklarowana, wierni – nawet wtedy, gdy wiedzą o jej istnieniu – mogą poprosić o posługę kapłana podlegającego tej karze”.

³⁰ „La ragione della norma é ancora una volta garantire la potezione dei diritti dei fedeli, che potrebbero essere lesi dall’osservanza del divieto da parte del reo”.

³¹ 19 maja 1997 roku Papieska Rada orzekła, że taki duchowny znajduje się w sytuacji obiektywnej niezdatności (CIC/83, kan. 1044 § 1 nr 3) do sprawowania posługi duszpasterskiej zgodnej z dyscyplinarnymi wymogami wspólnoty kościelnej.

lizy statusu kanonicznego kapłanów FSSPX prowadzą do wniosku, że suspenza za przyjęcie święceń bez dymisoriów nie została zadeklarowana, jak już zostało zakomunikowane. Dlatego w tych okolicznościach prezbiterzy FSSPX i biskupi (po zdjęciu 21 stycznia 2009 roku zadeklarowanej ekskomuniki) ważne i godziwie udzielali rozgrzeszenia, kiedy wierni ze słusznej przyczyny prosili ich o posługę sakramentu pokuty (Kondratuk 2002, 4-5³²; Pietras 2021, 458, 471-472).

Dla dobra powszechnego wiernych, a konkretnie penitentów, Kościół uzupełnia w niektórych sytuacjach brak potrzebnego upoważnienia u kapłana (*Ecclesia supplet*). Prawodawca poprzedniego *Kodeksu prawa kanonicznego* stanowił o tym w kan. 209 CIC/17, a obecnie norma ta została zawarta w kan. 144 CIC/83 (por. Pałka 1936, 1-34, 93-163; Dohnalik 2017, 15-40; Pietras 2021, 472; Karłowski 1962, 53 g; 1957, 109; Kondratuk 2002, 2-5). Przy uzupełnieniu potrzebnej jurysdykcji/upoważnienia sakrament pokuty jest ważny i godziwie celebrowany, o czym prawodawca kodeksowy wspomniał w kan. 144 § 2 CIC/83 (Żurowski 1984, 164; por. CIC/83, 966). Perdo María Reyes Vizcaíno zauważa, że zasada *Ecclesia supplet* została ustanowiona dla zapewnienia duchowego dobra i spokoju sumienia wiernych. Intencją prawodawcy było uniknięcie niedogodności wynikających z rygorystycznego stosowania norm. Dlatego zasada ta działa w sytuacjach szczególnych, a nie na sposób generalny, kiedy kapłan nadmiernie czy zwyczajowo korzysta z władzy zastępczej. Taka postawa byłaby nadużyciem prawa i nie będzie poparta przez Kościół (Reyes Vizcaíno 2015, 78³³). Zagadnienie *Ecclesia supplet* zostanie omówione poniżej z podziałem na sytuacje błędu powszechnego oraz wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej.

2.2. Sytuacja błędu powszechnego (kan. 209 CIC/17, kan. 144 CIC/83)

Błąd (*error*) polega na fałszywym ujęciu rzeczy, czyli na fałszywym sędzie rozumu, a w sytuacji sakramentu pokuty leży on po stronie penitentów. Błąd jest

---

³² „La sentence d'excommunication ayant été déclarée par le pape Jean-Paul II dans le motu proprio *Ecclesia Dei afflicta*, le can. 1335 du Code de 1983 et tout autant le can. 2261 §§ 2 et 3 du Code de 1917 ne reconnaissent aux quatre évêques traditionalistes le droit d'administrer licitement un sacrement qu'en cas de danger de mort”.

³³ „Como recuerda la doctrina, esta figura se establece para garantizar el bien espiritual y la tranquilidad de conciencia de los fieles destinatarios de esta potestad. Lo que se pretende evitar son los inconvenientes que se derivarían de una aplicación rigurosa de los requisitos formales de un acto. Por ello, la doctrina canónica y la jurisprudencia concuerdan en que la potestad de suplencia se aplica solo en situaciones concretas, y no de modo general. La razón parece clara: si un sacerdote hace uso habitualmente de la potestad de suplencia en su ministerio hasta el punto de que nunca o muy excepcionalmente administra un sacramento de otra manera, podremos afirmar con certeza que está cometiendo un abuso del derecho. Y la Iglesia no puede amparar esto”.

powszechny (*communis*), kiedy trwają w nim wszyscy lub większość wiernych w danej wspólnotcie czy społeczności. Rozróżnia się błąd powszechny faktyczny i prawny, które dokonują się w miejscu publicznym i zewnętrznym. Błąd faktyczny (*error facti*) polega na tym, że kapłan sprawuje sakrament pokuty bez należytego upoważnienia (według CIC/17 – jurysdykcji). Natomiast wszyscy wierni lub duża część z nich błędzą, będąc w przekonaniu, że ten spowiadający ma to upoważnienie. Błąd prawny (*error iuris*) dotyczy znajomości prawa lub zakresu tego prawa, niezależnie od konkretnego faktu. Wynika to na przykład z niewiedzy co do potrzeby posiadania upoważnienia *ad validitatem* do spowiadania (por. Żurowski 1984, 167-176; Pałka 1936, 96-105; Marchioro 2010, 112-113; Huet 1959, 133-134; Pastuszko 1994, 236-129; 2004, 251-254). Tak też Papieska Komisja *Ecclesia Dei* odpowiadała na postawione w tej kwestii *dubium* dotyczące kapłanów FSSPX (Pontificia Commissio *Ecclesia Dei* 1999, 2³⁴; por. Caridi 2013³⁵).

Zastrzeża się jednak, że w sytuacji, kiedy brak jurysdykcji/upoważnienia znany jest penitentowi, sakrament pokuty jest nieważny – nawet kiedy u wiernych ma miejsce błąd powszechny – ze względu na popełnienie przy tym grzechu ciężkiego poprzez zmuszanie Kościoła do uzupełniania jurysdykcji. Sakrament jednak będzie ważny i godziwy w sytuacji spowiedzi ze słusznej przyczyny (*iusta ratio*; na przykład poważna trudność udania się do innego spowiednika, z okazji spowiedzi wielkanocnej, przedślubnej lub kiedy bardzo długo musiałby pozostawać w grzechu śmiertelnym; por. Pałka 1936, 110-113, 157-158)³⁶. W przeważającej opinii kanonistów w sytuacji błędu powszechnego ciężko zawinionego spowiedź święta byłaby nieważna (por. Pałka 1936, 113-117).

³⁴ „The Sacraments of Penance and Matrimony, however, require that the priest enjoys the faculties of the diocese or has proper delegation. Since that is not the case with these priests, these sacraments are invalid. It remains true, however, that, if the faithful are genuinely ignorant that the priests of the Society of St. Pius X do not have the proper faculty to absolve, the Church supplied these faculties so that the sacrament was valid (cf. Code of Canon Law c. 144)”.

³⁵ „A typical Catholic would walk into the abovementioned (and fictional) SSPX ‘Saint Andrew’s Roman Catholic Church’, see the priest sitting in the confessional, and naturally assume that he could hear confessions! And since this can constitute ‘common error’, the Church can supply the faculty under canon 144”.

³⁶ Na stronie 112 Pałka pisze: „Należy uczynić pewne zastrzeżenie odnośnie do ważności spowiedzi odbytej przed spowiednikiem, u którego brak jurysdykcji znany był penitentowi. Spowiedź taka, wyjąwszy wypadek prawdziwej konieczności, zawsze jest nieważna. Nieważność spowiedzi jednak nie jest wynikiem braku jurysdykcji w działającym, gdyż Kościół daje mu ją z racji błędu powszechnego, lecz spowiedź jest nieważna dla braku potrzebnej dyspozycji u penitenta, który, zmuszając Kościół bez odpowiedniej racji do udzielenia jurysdykcji w sposób nadzwyczajny, w akcie samej spowiedzi popełnia grzech ciężki. I właśnie ten grzech jest przyczyną nieważności odbytej spowiedzi”.

Na mocy kan. 2366 CIC/17 kapłan usiłujący słuchać spowiedzi bez należytej jurysdykcji popadał *ipso facto* w karę suspensy *a divinis*. Prawodawca kodeksowy aktualnego *Kodeksu* stanowi o tym w kan. 1379 § 1 nr 2 CIC/83, według którego w tej sytuacji kapłan zaciąga karę suspensy *latae sententiae*. Nie wolno bowiem kapłanowi celowo powodować u wiernych błędu powszechnego. Natomiast jeśli wykluczy się lekceważenie władzy kościelnej i ewentualność zgorzenia wiernych, nie popełnia się grzechu ciężkiego, a więc jest się wolnym od wspomnianej kary suspensy *late sententiae*. Jeśli więc kapłan jest w błędzie co do posiadanego upoważnienia albo postaranie się o nie w tym momencie jest dla niego moralnie niemożliwe, albo nie może odmówić posługi sakramentalnej (duża liczba penitentów np. w niedzielę i przy tym brak innych spowiedników), a wierni proszą o sakrament pokuty, wówczas udziela abszolucji godziwie, a więc zgodnie z prawem. W opinii kanonistów wystarcza tu bowiem zwykła konieczność (*necessitas*), specjalny pożytek (*specialis utilitas*), a nawet każda rozumna przyczyna (*causa rationabilis*). Według Stanisława Hueta nie czyniłby tego godziwie (choć ważnie), kiedy opisywana sytuacja zdarzyłaby się w dzień powszedni, kiedy tylko jedna lub dwie osoby chciałyby się wyspowiadać. Kiedy więc kapłan – świadomy braku jurysdykcji/upoważnienia – podjął się spowiadania bez obiektywnie uzasadnionych powodów, będzie spowiadał ważnie, jeśli rzeczywiście błąd powszechny popełniają wierni (por. Huet 1959, 135-137; Pastuszko 1994, 242-243; 2004, 258; Dohnalik 2017, 35-37; Szmyd 1929, 152³⁷; Pałka 1936, 108-110, 158-161³⁸)³⁹.

Jawi się więc pytanie: Czy wobec prezbiterów FSSPX, którzy nie trwali w pełnej komunii eklezjalnej, można było mówić o uzupełnieniu jurysdykcji/upoważnienia? Marian Żurowski podkreślił, że Rota Rzymska zawsze stwier-

³⁷ „Kapłan tylko, któryby się *ośmielił*: wszelka więc okoliczność, zmniejszająca poczytalność, uwalnia od suspensy. [...] Wystarczy zaznaczyć, że kto prawdopodobnie jurysdykcję otrzymał albo prawdopodobnie jeszcze nie utracił, posiada jurysdykcję, jak również kapłan względem osoby pozostającej w niebezpieczeństwie śmierci. – Kapłan, który spowiada tylko na tej podstawie, że Kościół uzupełnia brak jurysdykcji *in errore communi*, nie ma należytej jurysdykcji i ściągają suspensę”.

³⁸ Pałka na stronach 159-160 wymienia sytuacje, w których spowiednik, korzystając z błędu powszechnego u wiernych, może godziwie wykonywać władzę jurysdykcji, unikając zaciągnięcia suspensy: „Wielka konieczność penitenta; obawa wielkiego zgorzenia; wielki napływ wiernych do spowiedzi, którzy chcą przystąpić do komunji św., a jednocześnie brak jest odpowiedniej liczby spowiedników, obdarzonych potrzebną jurysdykcją; obawa, iż penitent długo będzie musiał być bez rozgrzeszenia; konieczność odbycia spowiedzi wielkanocnej dla przyjęcia komunji św. w tym czasie; konieczność celebrowania mszy św. przez penitenta, będącego w stanie grzechu śmiertelnego; dokończenie spowiedzi, w czasie której trwania spowiednik przypomniał sobie, iż jurysdykcja jego wygasła wskutek upływu terminu, na jaki została udzielona; niemożność zwrócenia się do ordynariusza ze względu na specjalne warunki, w jakich wykonujący akt się znajduje, a wykonania aktu domaga się dobro wiernych”.

³⁹ Ponadto prawodawca kodeksowy w kan. 207 § 2 i 2247 § 3 CIC/17 stanowił, że Kościół ważnym czyni akt zwolnienia z cenzury czy abszolucję udzieloną w wypadku zapomnienia lub nieuwagi na brak jurysdykcji.

działa uzupełnienie jurysdykcji u kogoś, kto ma jakiś urząd pastoralny albo ma jurysdykcję delegowaną do ogółu spraw. W sytuacji zaś, gdy kapłan nie spełnia funkcji duszpasterskiej – w opinii kanonistów – wystąpienie błędu powszechnego jest trudne i zdarza się rzadko. Żurowski jednak zauważa, że w odniesieniu do spowiedzi u kapłana nieposiadającego jurysdykcji/upoważnienia, zmniejsza się możliwość błędu partykularnego (nie uzupełniającego upoważnienia), ponieważ zwyczajnie wszyscy kapłani posługujący w duszpasterstwie mają upoważnienie, a o ograniczeniach ludzie najczęściej nie wiedzą. W tym przypadku więc niewiedza ułatwia powstanie błędu powszechnego (Żurowski 1984, 176-179⁴⁰; por. Reyes Vizcaíno 2015, 78; Pastuszko 1994, 239). Sytuacja kapłanów FSSPX jest jednak jeszcze bardziej skomplikowana, gdyż od momentu zawieszenia wspólnoty w 1975 roku w Kościele nie mieli żadnego legalnie pełnionego urzędu i funkcjonowali bez jedności eklezjalnej, o czym wierni wiedzieli. W opinii Reyesa Vizcaíno mogło to powodować brak uzupełnienia jurysdykcji/upoważnienia do spowiadania (Reyes Vizcaíno 2015, 83)⁴¹.

2.3. Sytuacja wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej (kan. 209 CIC/17, kan. 144 CIC/83)

Wątpliwość (*dubium*) jest stanem umysłu pozostającego w zawieszeniu między twierdzeniem a przeczeniem odnośnie do przedmiotu poznanego (Pastuszko 2004, 255). Wątpliwość jest pozytywna (*dubio positivo*), jeżeli opiera się na rzeczywistych powodach, które jednak nie dają pewności. Jest ona prawdopodobna (*dubio probabili*), jeżeli powody mają pewną wagę, ale przeciwstawiają się im inne poważne przyczyny. Wątpliwość pozytywna i prawdopodobna może być faktyczna, kiedy dotyczy szczególnej okoliczności, na przykład w sytuacji wątpliwości, czy wygasło upoważnienie do spowiadania. Może też być prawna, kiedy dotyczy istnienia prawa lub jego interpretacji, treści czy zakresu stosowania. Wątpliwość prawdopodobna zachodzi więc wówczas, gdy poważne racje – obiektywne lub subiektywne – przemawiają za istnieniem

---

⁴⁰ Na stronie 176 Żurowski pisze: „Powszechne było zdanie, że brak jurysdykcji uzupełniony jest przez błąd powszechny: 1. Z powodu upływu czasu posiadania władzy, jeżeli to nie jest faktem publicznym. 2. W stosunku do wszystkich, którzy mają jakąś stałą funkcję w parafii. 3. Wika-riuszom pomocnikom, którzy chwilowo z jakiejś ukrytej racji nie mają jurysdykcji. 4. Wszystkim proboszczom i tym, którzy są zrównani z proboszczami, jeżeli również z jakiegoś tytułu ukrytego jurysdykcji nie posiadają”.

⁴¹ „Si además tenemos en cuenta que los sacerdotes de la FSSPX (en la práctica totalidad de los casos) no tienen oficio pastoral en las diócesis ni reciben facultades delegadas para asistir matrimonios o confesar, y excluyen la comunión eclesial con los Ordinarios del lugar, hemos de concluir, de acuerdo con lo que hemos indicado más arriba, que el supuesto estado de necesidad de los fieles de la FSSPX no otorga a sus sacerdotes facultades de suplencia en estos dos supuestos”.

upoważnienia do spowiadania. Ponadto należy podkreślić, że wątpliwość pozytywna i prawdopodobna co do upoważnienia do spowiadania zawsze leży po stronie spowiednika. Uzupełnienie przez Kościół tego upoważnienia zaistnieje więc, jeśli: wątpliwość zaistnieje w samym spowiedniku; będzie pozytywna, a więc uzasadniona poważnymi racjami; będzie prawdopodobna, kiedy za posiadaniem uprawnienia przemawiają poważniejsze racje niż za jej nieposiadaniem; będzie faktyczna albo prawna (por. Pałka 1936, 142-152; Huet 1959, 138; Pastuszko 1994, 239-242; 2004, 255-257; Marchioro 2010, 113-114; Żurowski 1984, 179-183).

Aby w takiej sytuacji kapłan mógł spowiadać, nie jest wymagana poważna przyczyna (*gravis necessitas*), by mógł godziwie rozgrzeszać. Huet argumentuje to tym, że w tym przypadku nie ma grzesznej usurpacji jurysdykcji, a kapłan postępuje w myśl prawa Kościoła. Kiedy penitent prosi o spowiedź, kapłan może więc służyć tym sakramentem, ponieważ wystarczy wszelka rozumna przyczyna, by w sytuacji wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej można było godziwie spowiadać. Intencją prawodawcy bowiem nie jest stwarzanie sytuacji niekończących się wątpliwości i skrupułów, ale ich uniknięcie (Huet 1959, 139-140; por. Pałka 1936, 161-163; Pastuszko 1994, 243-244; 2004, 258-259; Żurowski 1984, 184-185).

Sytuacja ulegała zmianie, kiedy u kapłana FSSPX pojawiała się wątpliwość negatywna, a więc pewność nieposiadania jurysdykcji/upoważnienia. Wtedy ważność aktu zawsze była wątpliwa. Stąd mimo że odpowiednie racje wystarczą do godziwego wykonania aktu nawet w tym wypadku, to jednak zawsze *per se* ciążył na kapłanie obowiązek upomnienia wiernych, by w najbliższym czasie udali się do innego spowiednika obdarzonego potrzebnym upoważnieniem. Ze względu na to, że skutek rozgrzeszenia zawsze jest wątpliwy, spowiednik winien był udzielać rozgrzeszenia warunkowo (*sub conditione*). Ponadto, jak już nadmieniono w kontekście błędu powszechnego, spowiednik, rozgrzeszając penitenta w wątpliwości negatywnej bez odpowiednio ważnej racji, popełniał przestępstwo, za które *ipso facto* zaciągał karę suspensy *a divinis* na mocy kan. 2366 CIC/17, a później na mocy kan. 1379 § 1 nr 2 CIC/83 poprzez usurpowanie sobie władzy, której nie miał (Pałka 1936, 163). W omawianej sytuacji sakrament pokuty mógł być jednak ważny ze względu na błąd powszechny, który mógł występować u wiernych.

Zakończenie

Dla wiernych Kościoła katolickiego sakrament pokuty jest niezwykle istotny dla życia duchowego. Jest on także ważny dla wiernych, którzy przyłączyli się do dawnych form liturgicznych, czyli do liturgii z 1962 roku nazwanej przez pa-

pieża Benedykta XVI „nadzwyczajną formą rytu rzymskiego”. Wielu z tych wiernych korzystało lub dalej korzysta okazyjnie lub stale z posługi kapłanów Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X. Od 8 grudnia 2015 roku, kiedy z okazji Nadzwyczajnego Jubileuszu Roku Miłosierdzia papież Franciszek udzielił kapłanom tej wspólnoty upoważnienia do ważnego i godziwego celebrowania spowiedzi, kwestia ważności i godziwości sakramentu pokuty i pojednania stała się jasna.

Niniejszy artykuł stanowił próbę wyjaśnienia niełatwej kwestii ważności i godziwości celebrowania tego sakramentu w latach 1970-2015. Do 1975 roku celebrowano ten sakrament ważnie i godziwie, gdyż kapłani FSSPX trwali w kościelnej jedności i mieli potrzebną jurysdykcję/upoważnienie do jego sprawowania. Jednak od momentu zawieszenia Bractwa w 1975 roku spowiedź celebrowana była bez jurysdykcji/upoważnienia i pozostawała nieważna poza sytuacją zagrożenia życia (CIC/17, 882; CIC/83, 976). Sakrament pokuty ważny był również w sytuacji spełnienia kryterium błędu powszechnego, wątpliwości pozytywnej i prawdopodobnej (CIC/17, 209; CIC/83, 144) oraz kiedy wierny ze słusznej przyczyny prosił o spowiedź świętą (CIC/17, 2261 § 2, 2284; CIC/83, 1335 § 2).

SKRÓTY

CIC/17 – Kodeks Prawa Kanonicznego (1917)

CIC/83 – Kodeks Prawa Kanonicznego (1983)

BIBLIOGRAFIA

- Arias, Juan. 2011. Przepięstwa i kary w ogólności. W: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. Piotr Majer, 984-1046. Kraków: Wolters Kluwer.
- Aznar Gil, Federico. 2009. La remisión de la excomuni3n ‘laetę sententię’ declarada a cuatro Obispos de la Fraternidad Sacerdotal de san Pío X: análisis can3nico y repercusiones. *Revista Espa3nola de Derecho Can3nico*, 66, 113-141.
- Bractwo Kapłańskie Świętego Piusa X. 2019. Powstanie Bractwa. Dostęp: 23.12.2019. <https://www.piusx.org.pl/fsspx/powstanie>.
- Caridi, Cathy. 2013. Are SSPX Sacraments Valid? Part II. Dostęp: 06.02.2022. <https://canonlaw-madeeasy.com/2013/08/15/are-sspx-sacraments-valid-part-ii/>.
- Charri3re, Fran3ois. 1970. D3cret d’3rection de la Fraternit3 Sacerdotale Internationale Saint Pie X. W: Yves Montagne, *L’3v3que suspens: Mgr. Lefebvre*, 1977, 27. Rome: Broch3.
- Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus. 1917. *Acta Apostolicae Sedis*, 9, 2, 1-456.
- Codex Iuris Canonici, Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus; Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na j3zyk polski*. 2022. Poznań: Pallottinum.

- Congregatio pro Episcopis. 2009. Decreto di remissione della scomunica *Con lettera. Acta Apostolicae Sedis*, 101, 150-151.
- Daly, Brendan. 2018. The Suspension of Priests: Procedures to Impose and Remove the Penalty. *The Canonist*, 9(1), 40-56.
- De Galarreta, Alfonso. 2016. Sermon de Mgr de Galarreta le 2 juillet 2016 à St-Nicolas-du-Chardonnet – Ordination abbé Sabur. Dostęp: 19.11.2019. <https://laportelatine.org/spiritualite/sermons/sermon-de-mgr-de-galarreta-le-2-juillet-2016-a-st-nicolas-du-chardonnet-ordination-abbé-sabur>.
- Dohnalik, Jan. 2017. Znaczenie zasady ‘Supplet Ecclesia’. Od kan. 209 KPK z 1917 roku do kan. 144 obecnego KPK – interpretacja i aplikacja. *Prawo Kanoniczne*, 60(4), 15-40.
- Fellay, Bernard. 2017. *L’entretien: Les mariages dans la Fraternité Saint-Pie X*. Dostęp: 07.11.2021. <https://laportelatine.org/actualite/texte-de-lentretien-de-mgr-fellay-les-mariages-dans-la-fraternite-saint-pie-x-21-avril-2017>.
- Franciscus. 2015. Littera. Iubilaeo Extraordinario Misericordiae Adveniente. *Acta Apostolicae Sedis*, 107, 974-976.
- Franciscus. 2016a. *Interview avec Guillaume Goubert, directeur de ‘La Croix’ et Sébastien Maillard, envoyé spécial à Rome*. Dostęp: 16.04.2019. http://laportelatine.org/vatican/le_pape_francois/16_05_2016_pape_et_fssp_x_la_croix.php.
- Franciscus. 2016b. Litterae Apostolicae de Iubilaeo Extraordinario Misericordiae concludendo *Misericordia et misera. Acta Apostolicae Sedis*, 108, 1311-1327.
- Franciscus. 2021. Constitutio Apostolica qua liber VI ‘Codici Iuris Canonici’ reformatur *Pascite gregem Dei. Communicationes*, 53, 9-12.
- Fraternité Sacerdotale Saint-Pie X. 1970. *Les statuts approuvés par Mgr Marcel Lefebvre*. Dostęp: 01.05.2018. http://laportelatine.org/quisommesnous/statuts/001_statuts.php.
- Glendinning, Chad. 2014. The Priestly Society of St. Pius X: The Past, Present, and Possibilities for the Future. *Studia Canonica*, 48, 331-372.
- Hemperek, Piotr. 1980. Władza rozgrzeszania. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 27(5), 21-43.
- Huet, Stanisław. 1959. *Sakrament pokuty w świetle teologii i psychologii*, t. 2. Warszawa: Wydawnictwo SS. Loretanek-Benedyktynek.
- Joannes Paulus II. 1988a. Constitutio Apostolica de Curia Romana *Pastor bonus. Acta Apostolicae Sedis*, 80, 841-912.
- Joannes Paulus II. 1988b. Litterae Apostolicae Motu Proprio datae quibus Commissio quaedam ad plenam ecclesialem communionem Fraternitatis sacerdotalis a sancto Pio X sodalium vel eidem coniunctorum expediendam instituitur *Ecclesia Dei adflicta. Acta Apostolicae Sedis*, 80, 1495-1498.
- Kaiser, Michael. 1985. Befügung zur Entgegennahme der Beichten. *Archiv für katholisches Kirchenrecht*, 154, 180-182.
- Karłowski, Kazimierz. 1957. *Vademecum proboszcza i spowiednika. Praktyczny przewodnik w zakresie przepisów prawa kościelnego*. Poznań: Pallottinum.
- Karłowski, Kazimierz. 1962. *Wprowadzenie do sakramentów świętych*, t. I. Poznań–Warszawa–Lublin: Księgarnia św. Wojciecha.
- Kondratuk, Laurent. 2002. *L’usage de la juridiction supplétoire et des facultés déléguées par la Fraternité sacerdotale Saint Pie X*. Dostęp: 17.03.2020. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01343510/document>.
- Lefebvre, Marcel. 1986. *Sermon – Purification – Prise de soutane*. Dostęp: 23.02.2022. <https://laportelatine.org/formation/mgr-lefebvre/textes/sermon-de-mgr-lefebvre-purification-prise-de-soutane-2-fevrier-1986>.
- Lessard-Thibodeau, John. 2018. *Arriving at the Juridic Status of the Priestly Fraternity of Saint Pius X*. Dostęp: 19.04.2022. https://ruor.uottawa.ca/bitstream/10393/37735/1/Lessard-Thibo_deau_John_%202018.pdf.
- Liber VI. De sanctionibus poenalibus in Ecclesia. *Communicationes*, 53, 17-65.

- Mamie, Pierre. 1975. Lettre à Mgr Lefebvre concernant la décision de suspension de la FSSPX. *La Documentation Catholique*, 72, 615.
- Marchioro, Raimondo. 2010. *Spowiedź sakramentalna. Praktyczny przewodnik dla penitentów i spowiedników*, Kraków: Wydawnictwo AA.
- Mosconi, Marino. 1999. La condizione canonica del fedele incorso nelle sanzioni penali. *Quaderni di diritto ecclesiale*, 12, 170-190.
- Pałka, Paweł. 1936. *Uzupełnienie jurysdykcji w prawie kanonicznem*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Pastuszko, Marian. 1994. Uprawnienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania (kanony 966-975 i kan. 144 §§ 1-2). *Prawo Kanoniczne*, 37(3-4), 191-245.
- Pastuszko, Marian. 1995a. Posługa szafarza sakramentu pokuty i pojednania w szczególnych okolicznościach (kanony: 976, 977 i 982). *Prawo Kanoniczne*, 38(1-2), 27-70.
- Pastuszko, Marian. 1995b. Posługa szafarza sakramentu pokuty i pojednania w zwyczajnych okolicznościach (kanony: 978, 979, 980 i 981). *Prawo Kanoniczne*, 38(3-4), 27-85.
- Pastuszko, Marian. 2004. *Sakrament pokuty i pojednania*. Kielce: Jedność.
- Paulus VI. 1963. Litterae Apostolicae Motu Proprio datae. Facultates et privilegia quaedam Episcopis conceduntur *Pastorale munus*. *Acta Apostolicae Sedis*, 56(1964), 5-12.
- Pietras, Dawid. 2021. *Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego. Status prawny liturgii i wspólnot*. Dębogóra: Wydawnictwo Dębogóra.
- Pietras, Dawid. 2022a. Status kanoniczny małżeństw zawieranych przy asystowaniu kapłanów Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X (FSSPX) po wydaniu listu Papieskiej Komisji 'Ecclesia Dei' z 27 marca 2017 r. *Ius Matrimoniale*, 33(1), 79-116.
- Pietras, Dawid. 2022b. Udział wiernych we Mszy św. sprawowanej przez kapłanów Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X (FSSPX) w świetle aktualnych wytycznych Stolicy Apostolskiej. *Poznańskie Studia Teologiczne*, 41, 95-118.
- Płatek, Józef. 2001. *Sprawowanie Sakramentu Pokuty i Pojednania*. Częstochowa: Paulinianum.
- Pontifical Council for Promoting Christian Unity. 1994. Response of card. Edward Cassidy about status of Society of St. Pius X.
- Pontificia Commissio *Ecclesia Dei*. 1998. *Response concerning status of FSSPX*. Dostęp: 13.11.2019. <https://www.ewtn.com/catholicism/library/status-of-st-pius-x-society-2220>.
- Pontificia Commissio *Ecclesia Dei*. 1999. *Response concerning FSSPX*. Dostęp: 08.07.2018. <http://unavoce.org/resources/protocol-53999/>.
- Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis. 1996. Nota sulla scomunica per scisma in cui incorrono gli aderenti al movimento del Vescovo Marcel Lefebvre. *Communicationes*, 29, 241-243.
- Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis. 1997. Declaratio de recta interpretatione can. 1335, secundae partis, C.I.C. *Acta Apostolicae Sedis*, 90(1998), 63-64.
- Primetshofer, Bruno. 2000. Problemi intorno alla facoltà per sacerdoti religiosi di conferire il sacramento della penitenza. *Commentarium pro Religiosis et Missionariis*, 81, 377-386.
- Reyes Vizcaíno, Pedro María. 2015. Relevancia canónica de los sacramentos y actos jurídicos realizados por sacerdotes de la Fraternidad Sacerdotal de San Pío X. *Forum Canonicum*, 10, 71-98.
- Sacrée Congrégation pour les Instituts Religieux et Séculiers. 1975. Lettre au card. Mamie à propos de la suspension de la FSSPX. *La Documentation Catholique*, 72, 615.
- Sánchez-Girón, José Luis. 1999. Las facultades para confesar concedidas a sacerdotes. *Estudios Eclesiásticos*, 74, 787-809.
- Segreteria di Stato. 2009. Nota. Notandum circa excommunicationem quattuor Praesulum Fraternalitatis Sancti Pii X *A seguito*. *Acta Apostolicae Sedis*, 101, 145-146.
- Sołtyśzewski, Stefan. 1965. Uprawnienia i przywileje biskupów w świetle Motu Proprio Pawła VI 'Pastorale munus'. *Prawo Kanoniczne*, 8, 153-187.
- Stawniak, Henryk. 2013. *Inkardynacja w misji Kościoła w porządku prawnym Kościoła łacińskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

- Szmyd, Wojciech. 1929. *Kary kościelne*. Rozprawy z Zakresu Prawa Kościelnego, t. 2. Kraków: Wydawnictwo Księży Jezuitów.
- Świerżawski, Waclaw. 2015. *Nawracajcie się i czyńcie pokutę. Sakrament pokuty i pojednania*. Sakramenty Święte, t. 4. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia.
- Walker, Francisco. 2005. La facultà per confessare. *Periodica de Re Canonica*, 94, 21-41.
- Voderholzer, Rudolf. 2016. *Presseerklärung zu den Meldungen die Priesterweihen der Priesterbruderschaft Papst Pius X*. Dostęp: 16.04.2019. http://laportelatine.org/vatican/sanctions_indults_discussions/024_01_04_2016/22_06_2016_eveque_ratisbonne_ordinations_fspx.php.
- Żurowski, Marian. 1984. *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.

DAWID PIETRAS – ks. dr, członek Bractwa Kapłańskiego Świętego Piotra (FSSP), inkardynowany do diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, absolwent Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, sędzieja sądu kościelnego w Gorzowie Wlkp., autor publikacji *Nadzwyczajna forma rytu rzymskiego. Status prawny liturgii i wspólnot*, Dębogóra 2021. Prowadzi autorską stronę: www.pietrasdawid.pl.